

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора медичних наук, завідувача кафедри шкірних та венеричних хвороб з курсом ПО ВНМУ ім. М. І. Пирогова, професора **Бондара Сергія Анатолійовича** на дисертаційну роботу аспіранта кафедри шкірних та венеричних хвороб з курсом ПО ВНМУ ім. М.І. Пирогова **Обадеха Бассама Абдель-Рахмана Аль-Каралеха** на тему: **«Конституціональні та індивідуально-психологічні особливості виникнення й перебігу псоріазу у чоловіків різних соматотипів»**, подану до захисту у створену для разового захисту спеціалізовану Вчену раду ДФ 05.600.058, що утворена згідно наказу ректора ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова №89 від 28 жовтня 2022 на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М.І. Пирогова №3 від 27 жовтня 2022 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Псоріаз – це одне з найбільш поширених захворювань шкіри. Серед пацієнтів, які звертаються до медичних закладів з приводу патологічних захворювань шкіри, частка хворих на псоріаз досягає 8 %.

Більшість дослідників, лікарів визнають псоріаз мультифакторіальним захворюванням з вагомою роллю генетичної детермінанти у його виникненні. Не викликає сумніву і значення цілої низки чинників зовнішнього середовища, у тому числі й кліматичних факторів на виникнення та перебіг псоріазу, стану імунної та ендокринної систем організму людини, способу життя та наявності шкідливих звичок.

Також, відомим є факт порушення якості життя, змін психічного стану у пацієнтів з псоріазом, особливо при його важких клінічних формах та значній розповсюдженості ураження шкіри. За статистичними даними, більш ніж у 5%

хворих на псоріаз спостерігаються депресії та суїцидальні нахили.

Не зважаючи на те, що вивчення цієї хвороби триває вже протягом більш ніж 200 років багато питань з виникнення псоріазу, його патогенезу та лікування залишаються не вирішеними й до цього часу.

Тому, не викликає жодного сумніву, що тема дисертаційної роботи Обадеха Бассама Абдель-Рахмана Аль-Каралеа на тему: «Конституціональні та індивідуально-психологічні особливості виникнення й перебігу псоріазу у чоловіків різних соматотипів» є надзвичайно актуальною, важливою для теоретичної та практичної медицини.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертація виконана на високому науково-методичному рівні, що забезпечено якісно проведеним патентно-інформаційним пошуком за напрямком дисертаційного дослідження, чітким визначенням мети дисертації та конкретних завдань для її досягнення, використанням комплексу клініко-лабораторних, антропометричних, соматотипологічних та психодіагностичних методів дослідження, які були необхідні для виконання поставлених завдань і ретельним виконанням статистичної обробки отриманих результатів дослідження у ліцензованій програмі статистичного аналізу. В результаті були отримані достовірні результати як стосовно конкретних показників в групах дослідження, так і стосовно відмінностей за даними показниками між групами дослідження, які були детально узагальнені та аналітично проаналізовані та сконцентровано відображені в основних положеннях та висновках дисертації.

Результати проведеного дослідження були оприлюднені та обговорені на 7 науково-практичних конференціях та опубліковані у вигляді статей у рекомендованих фахових наукових виданнях України, іноземних наукових журналах та тез у матеріалах конференцій. Отримано авторське свідоцтво на твір.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Дисертантом уперше отримані дані щодо конституціональних особливостей мешканців України чоловічої статі, хворих на псоріаз порівняно зі здоровими чоловіками – достовірно більші значення усіх тотальних розмірів тіла та переважної більшості поздовжніх, поперечних, обхватних розмірів, м'язового і кісткового компонентів маси тіла, ендоморфного і мезоморфного компонентів соматотипу та достовірно менші значення переважної більшості показників товщини шкірно-жирових складок і екторморфного компоненту соматотипу.

Уперше встановлені відмінності між хворими на псоріаз чоловіками конкретних конституціональних типів та здоровими чоловіками відповідних конституціональних типів – чоловіки мезоморфного соматотипу, хворі на псоріаз легкого або важкого перебігу та хворі чоловіки енто-мезоморфного соматотипу з легким перебігом захворювання мають практично такі ж відмінності, які були встановлені між загальними групами здорових та хворих, а в чоловіків енто-мезоморфного соматотипу, хворих на псоріаз важкого перебігу, встановлені лише більші значення практично усіх діаметрів тулуба, таза та товщини шкірно-жирових складок під нижнім кутом лопатки, на животі та на боці і менші значення висоти вертлюгової антропометричної точки, ширини плечей та товщини шкірно-жирових складок на задній та передній поверхні плеча, на грудях та на стегні.

Уперше встановлені відмінності конституціональних показників у хворих на псоріаз чоловіків з легким та важким перебігом захворювання.

Уперше у хворих на псоріаз різного перебігу українських чоловіків без та з урахуванням соматотипу встановлені «субпатологічні» конституціональні типи.

Уперше розроблені високоінформативні математичні дискримінантні моделі для прогнозування можливості виникнення та особливостей перебігу псоріазу у чоловіків.

Також, уперше у чоловіків, хворих на псоріаз загалом та в осіб певних конституціональних типів встановлені показники особливостей особистості та їх відмінності порівняно зі здоровими чоловіками відповідних груп та між хворими з різним перебігом псоріазу.

Результати досліджень, проведених дисертантом, повністю викладені в опублікованих працях.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати отримані на достатній кількості спостережень, основні методи дослідження, які використав автор є загальновідомими, загальновизнаними в науковій спільноті та відповідають усім вимогам щодо дослідницької практики. Так, усі хворі на псоріаз були відібрані на основі клінічних обстежень на базі кафедри шкірних і венеричних хвороб з курсом післядипломної освіти ВНМУ ім. М.І. Пирогова та Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону. Для клінічної оцінки важкості перебігу і площі псоріатичних уражень використаний індекс PASI (Psoriasis Area and Severity Index). Антропометричне обстеження проведено згідно методики Бунака В.В. та рекомендацій Шапаренка П.П. і включало визначення усіх рекомендованих тотальних та парціальних розмірів тіла. Оцінку соматотипу проведено згідно схеми Хіт-Картера, визначення компонентного складу маси тіла проведено за формулами Матейка. Вивчення індивідуально-особистісних властивостей організму проводили за допомогою особистісних опитувальників: оцінка провідних типологічних характеристик темпераменту – за методикою Айзенка; визначення психодинамічних особливостей особистості – за Спілбергом в модифікації Ю.Л. Ханіна; оцінка вираженості та особливості акцентуованих рис особистості – за методикою Шмішека; оцінка показників рівня суб'єктивного контролю проведена на основі шкали Дж. Роттера.

Статистична обробка результатів дослідження проведена в ліцензованому

пакеті «Statistica 5.5» із використанням непараметричних методів оцінки. Для розробки моделей можливості виникнення та особливостей перебігу псоріазу в залежності від антропо-соматотипологічних показників застосований метод дискримінантного аналізу.

Усі наукові положення та висновки дисертації органічно витікають з отриманих результатів, які були належним чином узагальнені, проаналізовані та обговорені з використанням доцільних порівнянь та посилянь на результати інших дослідників (загалом у роботі використано 263 джерела наукової літератури).

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Метою дослідження, його науковим завданням було визначення особливостей антропометричних та соматотипологічних показників і показників особливостей особистості у чоловіків, хворих на псоріаз різного ступеня важкості загалом та з урахуванням їх соматотипів і розробка на підставі аналізу антропо-соматотипологічних показників прогностичних дискримінантних моделей можливості виникнення та особливостей перебігу даного захворювання.

Дисертантом повністю і на високому рівні виконане поставлене завдання, як стосовно отриманого конкретного цифрового матеріалу досліджень, так і розробки відповідних положень та висновків дисертації.

Дисертант показав високий науковий і методичний рівень виконання дисертаційного дослідження – опрацював публікації за даною тематикою, визначив мету завдання досліджень, їх структуру, оволодів клінічними методами діагностики псоріазу та оцінки важкості його перебігу, методиками антропометричних, соматотипологічних, психодіагностичних досліджень, методиками біомедичної статистики. Дисертантом особисто написані усі основні розділи дисертаційного дослідження; аналіз та узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків проведено з участю наукових керівників.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Важливе теоретичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в визначенні характерних особливостей конституціональних показників та показників психологічного стану у хворих на псоріаз чоловіків, мешканців України, що значно розширює існуючі уявлення про предиктори розвитку та перебігу псоріазу.

Отримані результати дослідження впроваджені в лекційні курси та практичні заняття кафедр дерматології та венерології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, дерматовенерології Буковинського державного медичного університету, шкірних та венеричних хвороб з курсом післядипломної освіти ВНМУ ім. М.І. Пирогова.

Результати дослідження та створена за результатами математичного моделювання комп'ютерна програма “Psoriasis Test” мають вагомое практичне значення для медицини, у першу чергу – дерматології та дозволяють з високою ймовірністю прогнозувати можливість захворювання на псоріаз та прогнозувати його перебіг у хворих.

Отримані результати впроваджені в практичну діяльність лікарів шкірно-венерологічного відділення військово-медичного клінічного центру Центрального регіону та консультативно-діагностичного відділення КНП «Вінницького обласного клінічного шкірно-венерологічного центру Вінницької обласної ради».

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження рекомендуються до подальшого впровадження в навчальний процес та практичну роботу кафедр шкірних та венеричних хвороб, кафедр дерматології та венерології закладів вищої освіти України; використання під час написання монографій та підручників з дерматології; застосування в практичній діяльності лікарів та профільних

медичних лікувальних та діагностичних закладів.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Ознак порушення академічної доброчесності у дисертаційній роботі та у наукових публікаціях Обадеха Бассама Абдель-Рахмана Аль-Каралеа не встановлено. За результатами перевірки дисертації програмою «StrikePlagiarism.com» не виявлено плагіату, самоплагіату, фабрикування або фальсифікації даних; рівень оригінальності тексту склав 89,53%.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаю, що дисертаційна робота Обадеха Бассама Абдель-Рахмана Аль-Каралеа на тему: **«Конституціональні та індивідуально-психологічні особливості виникнення й перебігу псоріазу у чоловіків різних соматотипів»**, що представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина», є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові, науково-обґрунтовані результати досліджень, які дозволили вирішити важливу, актуальну науково-практичну задачу для медицини — встановлення відмінностей антропометричних, соматотипологічних показників і показників особливостей особистості між здоровими та хворими на псоріаз легкого або важкого перебігу чоловіками загалом та між хворими та здоровими особами мезоморфного та ендо-мезоморфного соматотипів, відмінностей даних показників між хворими на псоріаз з різним його перебігом та розробки математичних моделей можливості виникнення та особливостей перебігу псоріазу у чоловіків загальної групи та відповідних соматотипів в залежності від їх конституціональних показників. Отримані результати, основні положення та висновки дисертації мають важливе теоретичне та вагоме практичне значення для медицини.

Представлена на здобуття ступеня доктора філософії дисертація за

актуальністю, науковою новизною, методологічним рівнем виконання, достовірністю й вагомістю отриманих результатів та оформленням у повному обсязі відповідає вимогам згідно Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 та наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а **Обадех Бассам Абдель-Рахман Аль-Каралех** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент

д. мед. н., професор, завідувач кафедри
шкірних та венеричних хвороб з курсом ПО
ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Сергій БОНДАР